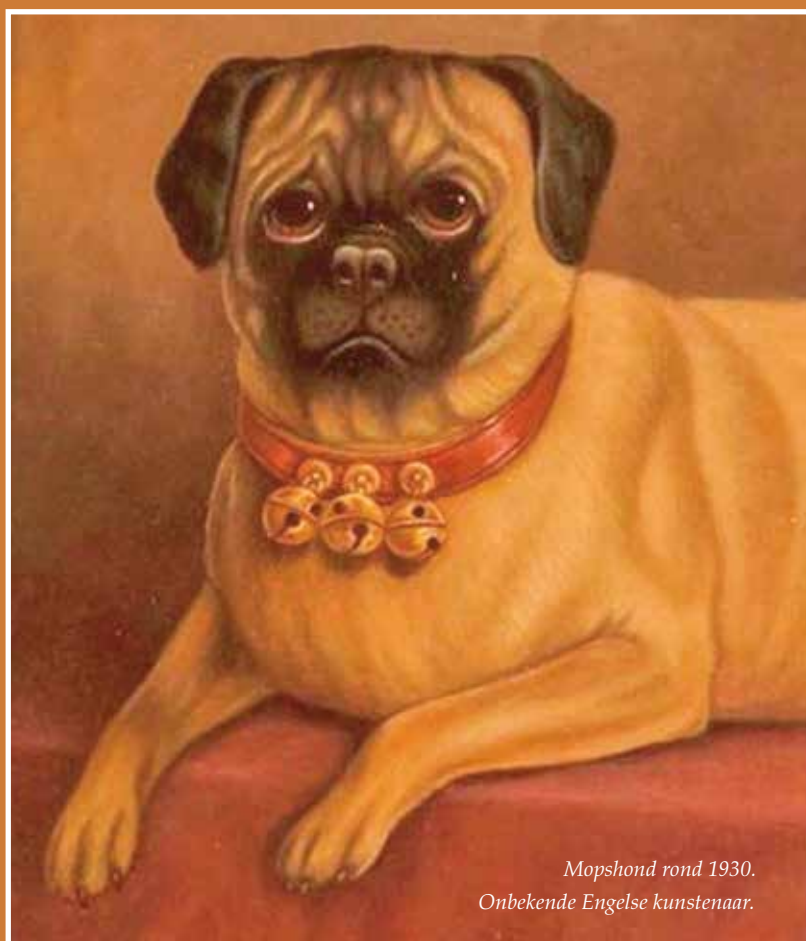

Historisch portret MOPSHOND

*Mopshond rond 1930.
Onbekende Engelse kunstenaar.*

Multum in parvo – veel in weinig

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt ONZE HOND de lezer een inkijkje in de rijke historie van een rashond. Deze maand de Mopshond.

Geen hondenras ter wereld is zo vaak afgebeeld als de Mopshond. Niet alleen door kunstschilders, maar o.a. ook bij reclames, gebruiksvoorwerpen, in kinderboeken, beeldjes, op tabaksdozen, reukflessen, spotprenten, ansichtkaarten, sigarettenplaatjes en oude en nieuwe foto's. Een schier oneindige stroom, waarbij het niet alleen opvalt dat zijn uiterlijk behoorlijk is veranderd, maar ook dat de Mopshond zich door de jaren heen heeft mogen verheugen in bazen van allerlei rangen en standen, onder wie kunstenaars, celebrities en royals zoals Andy Warhol, Paris Hilton, Valentino, George Clooney, koning Lodewijk XV van Frankrijk, koning Karel XIII van Noorwegen en Zweden, koningin Victoria van Engeland en haar achterkleinkind, koning Edward VIII.

VREEMDE CULTUREN

Behalve de talrijke afbeeldingen zijn er ook de vele verhalen over de herkomst van de Mopshond. De grote Engelse kynoloog Vero Shaw, die in 1881 zijn beroemde *The Book of the Dog* publiceert, praat over de 'Dutch Pug' omdat hij aanneemt dat deze hond uit Nederland komt. Dan zijn er kynologen die de herkomst van de Mopshond in Rusland zoeken en een derde aanname is dat de Mops oorspronkelijk helemaal geen ras is, maar een bastaard versie van de Bulldog, die is gepaard met kleine Deense honden. Zelfs de bekende Franse kynoloog Georges-Louis Leclerc, graaf de Buffon (1707-1788) ziet in de Mopshond een variatie van de Bulldog. Het verhaal van de Fransman Paul Henri Mégnin (1868-1952), namelijk dat de Mops door de Hollanders is meegebracht van hun reizen via Kaap De Goede Hoop, wijst op een link met ons land. Maar, visies veranderen en dat is ook het geval bij de herkomst van de Mops. Zo langzamerhand komt China in beeld. In de zeventiende en achttiende eeuw nog 'grietzelig' ver weg; een land met vreemde culturen en gewoontes in de ogen van Europeanen.

DUTCH MASTIFF

Al in 1115 voor Chr. bestaat er in China nauwelijks de functie van Chanchien. Dat is een soort hondenverzorger, maar wellicht meer dan dat omdat deze Chanchien ook als taak heeft de kwaliteit van bepaalde honden te beoordelen. Keurmeester avant la lettre. Een kleine, kortneuzige hond, laag op de benen, wordt in China *pai* genoemd. Chinezen zijn gewend om op matten

In 1725 schildert de Italiaanse kunstenaar Domenico Duprà (1689-1770) prinses Barbara van Portugal (1711-1758), echtgenote van koning Ferdinand VI van Spanje. Haar Mopshondje is getooid met een oranje strikje, een verwijzing naar de Mopsen van stadhouder-koning Willem III van Oranje.

aan lage tafeltjes te zitten. Hoe klein en laagbenig zo'n pai is, wordt duidelijk als het dier onder de lage tafels door moet kunnen lopen. In het jaar 990 krijgt keizer T'ai Tsung (uit de Sung dynastie, 960-1279) een schoothondje aangeboden, een met een korte neus, een Lo-chiang-sze'. Haar naam is 'T'ao Hua' (Perzikkbloesem). Tot aan 1914 heten Mopsachtige hondjes kortaf *Lo-sze*.

Mijn ruimte is te beperkt om alle theorieën over de verwantschap tussen de Mastiff, de Bulldog en de Mopshond te noemen. Is de Mops een lage Mastiff of de Mastiff een hoge Mops? Wel staat vast dat de Mopshond in de achttiende eeuw bekend staat als de Dutch Mastiff en aanmerkelijk hoger op de benen staat, vooral in Duitsland, dan de huidige Mops.

ORANJE LINTEN

Aan het Chinese keizerlijke hof is fokken met Mopshonden een geliefde sport. Langs welke wegen de Mopshond naar Europa is gekomen en daar aan een spectaculaire opmars is begonnen, is niet exact bekend. In de tweede helft van de zestiende eeuw zijn het de Portugezen die vanuit Canton handelsposten opzetten, terwijl ook Nederlandse zeevaarders hen kunnen hebben meegebracht van hun tochten naar Oost-Indië. Of zijn het de Engelsen die dat hebben gedaan? Misschien hebben de Turken die 'platsnoeten' wel meege-

bracht. En wat te denken van het verhaal dat de Mongoolse heerser Dzengis Khan (1162-1227) Mopshonden meebrengt naar het Westen? Allemaal mogelijkheden, waarbij ook de Zijderoute van de handelaars tussen oost en west, ten tijde van de Chín dynastie (225-206 voor Chr.), zeker niet mag worden vergeten. De Zijderoute is een netwerk van karavaanroutes waarlangs gedurende vele eeuwen handel wordt gedreven tussen China en het oosten van Azië aan de ene kant en het Midden-Oosten en het Middellandse Zeegebied aan de andere kant. Behalve goederen worden ook exotische dieren verhandeld en de Chinese Mopshond hoort daar absoluut bij.

Wilhelmine Swainston-Goodger schrijft in 1930 *The Pug-Dog-Its History and Origin*, gevolgd in 1947 door *The Truth About the Pug Dog* en in 1959 door *The Pug Handbook*. Zij heeft het ras sinds de jaren twintig bestudeerd en alle bronnen waarin dan ook maar een splintertje informatie over de Mopshond is verwerkt, geraadpleegd. Latere kynologische auteurs bouwen voort op haar kennis en ervaring.

WAGGELENDE MOPSHONDJES

In de Oranjegeschiedenis duikt de Mopshond voor het eerst op in de nabijheid van Willem van Oranje (1533-1584). De prins zou tijdens een legermanoeuvre in Frankrijk wakker zijn gemaakt door zijn Mops 'Pompey', die de prins daarmee redt van Spaanse moordenaars. Als stadhouder-koning Willem III (1650-1702) in 1688 met zijn vrouw, koningin Maria II van Engeland, de overtocht naar Engeland maakt, nemen zij 'talrijke Mopshonden' mee, die allemaal, ondanks de storm op zee, veilig in Engeland aankomen. Hun Mopsen dragen, aldus de

kronieken, oranje linten, verwijzend naar Willems prinselijke herkomst. Vanaf dat jaar staat de Mopshond in Engeland bekend als 'Dutch Mastiff'.

Dat de Mopshond in de tijd van erfstadhouder Willem V (1748-1806), dus in de achttiende eeuw, al een populair huisdier is, weten we van de Engelse reisschrijver William Thomas Beckford. In zijn *Dreams, Waking Thoughts, and Incidents* (1783) beschrijft hij zijn bezoek aan Nederland. Reizend in de koets van Amsterdam naar Utrecht, ziet hij de prachtige lusthuizen langs de Vecht en schrijft: *Scarce an avenue but swarmed with female josses; little squat pug-dogs waddling at their sides, the attributes, I suppose, of these fair divinities.* (Het is nauwelijks een weg, maar hij is overspoeld met beeldige vrouwen, met waggelende Mopshondjes aan hun zijde. Dat zijn, veronderstel ik, de kenmerken van deze goddelijke schoonheden.)

In de porseleinfabriek in het Duitse Meissen worden door modelmaker Johann Joachim Kandler honderden modellen voor beeldjes van Mopsen ontworpen, ook bestemd voor de Nederlandse markt. De reden waarom de Mopshonden zo vaak zijn afgebeeld in het Meissener porselein is de vorstelijke opdrachtgever, Heinrich Graf von Brühl (1700-1763), die onder de keurvorst van Saksen, August II (1797-1854), tot 'Geheim Kabinettsminister' is opgeklommen. Hij is de 'managing director' van de fabriek in Meissen en bezit ettelijke andere. Omdat hij zelf veel Mopshonden heeft, neemt men aan dat de hondjes op de exquise beeldjes en beeldengroepen zijn hondjes zijn. Echter, ook de Mopsen uit de Delftse aardewerfabriek zijn populair. Het is hoogstwaarschijnlijk de dappere Mopshond van Willem van Oranje – en niet de Mopsen van stadhouder-koning Willem III – die als voorbeeld voor de 18de-eeuwse Prinsgezinden dient in hun strijd tegen de Patriotten.

François-Hubert Drouais (1727-1775) maakt in 1761 dit schattige schilderij van Armand Louis II en Armand Louis Jean, de kinderen van markies Armand Louis I de Béthune, spelend met hun Mopshondje. Sinds 1991 aanwezig in het Birmingham Museum of Art.

Portret van een Mopshond geschilderd door Horatio Henry Couldery (1832-1918). Let op de opmerkelijk lange voorsnuit.

PUG – CARLIN - MOPS

En dan de naam: de Engelsen noemen hem *Pug* of *Pug Dog*, de Nederlanders en Duitsers Mops(hond), afgeleid van het werkwoord mopperen(?). De Fransen *Carlin*, afgeleid van de naam van de toneelspeler Carlo Antonio Bertinazzi, die 'Carlin' wordt genoemd. In Italië is de Mops present in de zestiende-eeuwse Comedia dell'arte, een soort improvisatietheater, waar een Mopshond de begeleider is van de Arlecchino (harlekijn). Gekleed in een miniatuur harlekijn kostuum en met belletjes om zijn hals wordt de Mops als 'Carlino' 'gepresenteerd'. De vele schilderijen van Mopshonden met halsbanden met belletjes herinneren hieraan. Aan het einde van de achttiende eeuw zijn Mopshonden ook al bekend in Portugal; op schilderijen van Francisco de Goya (1746-1828) en Domenico Duprà (1689-1770) zijn Mopshonden afgebeeld.

In 1730/31 neemt Nathan Bailey (1691-1742) in zijn 48.000 tellende woordenboek *Dictionarium Britannicum* voor de eerste keer het woord Pug op: *Pug, a Nickname for a Monkey or Dog* (Pug, een bijnaam voor een aap of hond). Het Engelse Pug stamt af van het latijnse woord *Pugnus*, dat vuist betekent. Het tot op heden gebruikte Pug-Dog betekent een vuistgrote hond. Als we kijken op schilderijen uit de zeventiende en achttiende eeuw, lijken het inderdaad vuistgrote hondjes, die echter in later eeuwen beduidend groter worden. Behalve bij de Oranjes zijn de Mopshonden ook populair bij andere 'royals'. Zo deelt keizer Napoleon Bonaparte noodgedwongen het (bruids)bed met Joséphine de Beauharnais én met Fortuné, haar Mopshond. Voordat koningin Marie Antoinette op vijftienjarige leeftijd (1770) met Louis XVI trouwt, heeft ook zij een Mopshondje.

ORDE VAN DE MOPSHOND

In 1738 wordt het katholieken door Paus Clemens XII verboden, op straffe van excommunicatie, lid te zijn van de Vrijmetselarij. Dus vormen katholieken zelf een geheime groep, die ze de Orde van de Mopshonden of Mopsenorde noemen. De Mopshond wordt gekozen als symbool van loyaliteit, betrouwbaarheid en standvastigheid. Eén van de ceremonies is dat men een Mops van porselein onder de staart moet kussen ... Leden van de Orde dragen een zilveren medaillon om de hals met de afbeelding van een Mopshond.

En dan zijn er natuurlijk de talrijke verhalen rond de Mopshond. Een van de meest bekende is dat van 'Fortunatus', aan wie het 'Mopsendenkmal' in Baden-Württemberg herinnert. Op http://www.riahorter.com/index_htm_files/statuses%20nl%20Het%20Mopsendenkmal.pdf is daarover uitvoerig te lezen.

Een fenomeen is de zwarte Mops. De Engelse Lady Brassey is degene die hen rond 1880 meebrengt uit China en hen in Europa populair maakt.

Aan het einde van de negentiende eeuw besluit men in Engeland om raspunten op te stellen; als model daarvoor staat de beschrijving van de kynoloog-keurmeester Hugh Dalziel in diens boek *British Dogs*, dat in 1880 verschijnt. In 1883 wordt in Engeland een rasvereniging opgericht, de <http://pugdogclub.org.uk/> Lord en Lady Willoughby d'Eresby en Mr. Morrisson slagen erin om, samen met enkele andere liefhebbers in Engeland en met gebruik van Russische, Nederlandse en Chinese Mopshonden, de basis te leggen voor de wederopbouw van het ras.

In *De Hondenwereld* van 1961 staat in een artikel van mevrouw Chr. Veldhuis, waarin ze schrijft over de Duitse Mops: Om niet meer te achterhalen redenen werd een

'A Naughty Black Pug' van John Emms (1844-1912). De Engelse Lady Brassey neemt hem rond 1880 mee uit China.

Koningin Victoria (1819-1901) van het Verenigd Koninkrijk met enkele familieleden, gefotografeerd op Balmoral Castle in 1887. Victoria fokt apricot Mopshonden. (Uit: *Noble Hounds and Dear Companions*.)

scheutje Pinscherbloed toegevoegd, met als gevolg dat zelfs vandaag de dag de 'Duitse Mops' in type en bouw nog steeds sterk afwijkt van het Engelse type Mopshond. De langneuzige, slanke, tamelijk hoogbenige Duitser is feitelijk een op zichzelf staand ras geworden, wat in de belangrijkste kenmerken niet overeenkomt met wat de standaard eist, zij het dan dat hij juist uitmunt in de aalstreep. (Dat is een donkerkleurige streep op een lichtere ondergrond, vanaf de schouder tot aan de staartaanzet.)

MOPSHONDEN IN NEDERLAND

Eeuwenlang is de Mopshond het enige hondenras in Europa dat wordt gefokt met een korte snuit en uitpuilende 'knikkerogen'. Het is dan ook logisch dat er veel vraag naar dit 'exotische' ras bestaat en er grote sommen geld voor worden betaald. In de achttiende en negentiende eeuw blijft het ras, zoals Chr. Veldhuis ('Warnsborn') in haar boekje *Mopshonden in Nederland* (1900) schrijft, niet van vreemde smetten vrij. Rond 1800 blijken er nauwelijks nog zuiver gefokte exemplaren over te zijn. Rond 1925 is het mejuffrouw Mees die enkele uitmuntende Mopshonden uit Engeland importeert en rond 1933 vindt

Twee Duitse Mopshonden. Zij staan iets hoger op de benen; let op de mooie aalstreep bij de hond rechts. (Uit: Jean Bungartz, 'Kynos', 1884.)

zij een opvolgster in mejuffrouw Van Mierlo. Echter, aan het begin van de jaren vijftig staat de Mopshond, aldus mejuffrouw Veldhuis, op punt van uitsterven. De oorzaak is, zoals bij veel rassen, inteelt en het ontbreken van nieuwe lijnen.

In 1956 wordt de rasvereniging 'Commedia' opgericht. De naam 'Commedia' is gekozen omdat die verwijst naar de Italiaanse zestiende-eeuwse Comedia dell'arte. 'Commedia' maakt alles mee wat vrijwel elke rasvereniging meemaakt: een rasdag, wandelingen, kampioenschapstentoonstellingen, de beste hond van het jaar, een nakomelingendag, enz. Maar er komen ook onenigheden in het bestuur voor want niets menselijks is 'Commedia' vreemd. Nog niet eens zo heel lang geleden was de Mops ingedeeld in rasgroep 2 (dogachtigen); nu maakt hij deel uit van de gezelschapshonden (rasgroep 9).

Het komieke uiterlijk van de Mopshond, inspiratie voor kunstenaars en fotografen, heeft wel een keerzijde. Een veel te korte snuit veroorzaakt ademhalingsproblemen, terwijl overdreven zware neusrimpels huidinfecties en oogproblemen kunnen veroorzaken. Hier ligt voor de rasvereniging en de fokkers de schone en gezamenlijke taak om de Mops niet weer het slachtoffer te laten worden van zijn populariteit, maar aandacht te besteden aan zijn welzijn.

Op dit moment zijn er zo'n 30 fokkers aangesloten bij de rasvereniging. (www.commedia-mopshond.nl) ■

Alle pogingen zijn in het werk gesteld om namen van fotografen van foto's te achterhalen. Dit is niet altijd gelukt. Wie rechten op afbeeldingen meent te hebben kan contact opnemen met de auteur: horter@tiscali.nl